

VÁRI FÁBIÁN LÁSZLÓ

A LEGENDÁS LEVELEZŐ

A Pesti Vigadóban június 21-én került sor a Magyar Művészeti Akadémia köztestületi díjainak átadására. Dr. Ilia Mihály irodalomtörténész, egyetemi tanár, a Tiszatáj egykori főszerkesztője az MMA Életműdíját vehette át Turi Attilától, a köztestület elnökétől. A méltatás lapunkban való közlését a kitüntetettnek a kárpátaljai magyar irodalomhoz – S. Benedek Andráshoz és Kovács Vilmoshoz – fűződő egykori kapcsolatai teszik indokolttá.

„Ilia Mihály... számomra abszolút mérce” – mondta egy interjúban Baka István, az utóbbi évtizedek legnagyobb szegedi költője. S ha tudni szeretnénk, mennyi szeretetet és tiszteletet, emberi megbecsülést tartalmaz e kijelentés, olvassuk el a poéta 1983-ban keletkezett nagyversét, a Széchenyi István utolsó napjának rettenetes drámáját feldolgozó *Döbling* című költeményt. Másnak nem is ajánlhatta volna, mint nagytiszteletű tanárának, Ilia Mihálynak. Csöndesen, de Miska bátyánk számára jól hallhatóan jegyezzük meg, hogy akit a 20. század egyik legnagyobb hatású költeményével szólítottak meg, minden tiszteletet megérdemel. Ez a szerény irodalomtörténeti esemény – legalábbis a mi szemünkben – felér egy jelentősebb állami elismeréssel.

Ha a most történő ünneplés közben a Széchenyi-díjas Ilia professzor születési idejére tévedne szemünk, láthatjuk, idén tölti be a kilencvenet. Itt bólintanunk illik, miközben arra is gondolunk, hogy e szép kor évtizedei a Nyugat-mozgalom történetének, a századelő magyar irodalmának, valamint a kortárs anyaországi és a határon túli magyar irodalom kutatásával tartalmas életet és gazdag irodalomtörténeti munkásságot teremtettek. Kimutatható azonban e kiemelkedő tudományos teljesítmény háttérében valami szerény, mélyen emberi vonatkozású tevékenység is, amely a neki méltán kijáró tekintélyen túl egy jól érzékelhető dicsfényt teremt Ilia Mihály alakja köré. Ezt pedig a pályatársak iránt tanúsított szerető figyelmének, hét országra kiterjedt levelezésének köszönheti. Azt tartják róla, hogy Ő számon tart minden írórtársat, aki ezt megérdemli, s születése napjának előestéjén meleg szavakkal üdvözl. Ez nem afféle időskori hóbort nála, mert legalább fél évszázada gyakorolja. Nincs kizárva, hogy e hatalmas kapcsolatrendszer keltette fel a kádári titkosszolgálatok figyelmét a tudós egyetemi tanár és a

legendássá lett *Tiszatáj* főszerkesztője iránt. Mint utólag kiderült, figyelni kezdték munkahelyi és családi környezetében, lesték és regisztrálták minden lépését – legalább negyvenen, s így lett Magyarországon Ilia tanár úr az egyik legjobban megfigyelt értelmiségi.

Köztudott, hogy a *Tiszatáj* története elválaszthatatlan Ilia Mihály munkásságától. Főszerkesztőségének rövid időszaka, az 1972–1974 közötti évek igen fontos korszakot jelölnek a *Tiszatáj* életében, amely az egyetemes magyar irodalomtörténetből kitörölhetetlen. Sokan ma is úgy érzékelik, hogy a lap a határon túli magyar kultúra felé fordulásával felbecsülhetetlen szerepet vállalt az akkori irodalmi életben. Hadd jegyezzem itt meg, hogy a gazdag irodalmi múlttal és jelennel bíró Erdély és Felvidék mellett az akkor még terra incognitának és politikailag tabunak számító Kárpátaljára is kiterjedt a figyelme. Kovács Vilmos és S. Benedek András kétrészes tanulmányának közlésével a közvélemény először kaphatott hírt a Kárpátalján rekedt magyarok 1944-es nagy nemzeti tragédiájáról, valamint a '70-es években éledező magyar irodalomról, az illyési síp hatodik ágáról. Jól emlékszem, ennek is meglett a következménye mindkét oldalon, de szovjet Kárpátalján különösen. Régen volt – legyintenek rá sokan, de akiknek az írói pályája ekkor zátonyra futott, ma is viselik következményeit.

Kedves jó Miska bátyánk, jól tudjuk, küzdelmes volt az életed, de vigasztaljon a tudat, hogy igaz ügyet szolgáltál. Tanítványaid – Baka Pista, Temesi Feri, Füzi Laci és mások – felemelkedése és tündöklése a Te életedet is beragyogja. Akkor is, ha Te Németh László szerint mindig csak adni szeretted, s ha olykor Neked is jutott valami, azt véletlen szerencsének tekintetted. Már csak ezért is áldjon az Isten!

Szép, ám küzdelmes életed és munkád igazolásaként fogadd szeretettel a Magyar Művészeti Akadémia Életműdíját, és velünk együtt bizakodj abban, hogy jöhetnek, s jönni fognak ránk még szebb idők!